

Te Toa Takitini

Registered at the G.P.O as a Newspaper.

Te Utu mo te Pepa 6/6 i te tau.

Me penei nga reta "Te Toa Takitini" Box 300, Hastings.

NAMA 15

HASTINGS

OKETOPA 1, 1922

Nga Rongo Pakanga.

UA uhia ano te ao ki te kapua pouri. Kei te haere tonu mai te rongo pakanga i enei ra ka-toa. Ano kei runga i te kaaho paura te ao e noho ana. Ko te maati kei a Taake (Turkey) e takiri ana. Kanui tana whakatenetene. No te matenga o nga Kariki i a ia i enei marama tata ka huri nei, ka haere mai te wairua whakahirahira ki a ia. Inga ra whakamutunga o Hepetema nei i tino tata to raua whawhai ko te Ingarihi. Kua tae atu te kaupapa a te Ingarihi kia Taake e taea ai te whakariterite a komiti o nga raruraru i waenganui i a raua. Ko te pakanga nei kei te Tatanera (Dardanelles.) Ko te waimoana tenei nana i wehe a Uropi raua ko Ahia. Ko te Tatanera te wahi tuatahi i rangona ai te toa o a tatou tamariki o Nui Tireni, Maori, Pakeha. Ko to ratou hoariri i taua wa ko te Taake. He maha nga Maori me nga pakeha o Nui Tireni kei te takiwa ki te Tatanera, ara kei Karipori e tapuke ana. Ite mutunga o te pakanga nui o te ao, whakaritea ana ko te Tatanera me waiho hei moana rerenga mo nga tima o te ao katoa, a me waiho hoki ma nga hoia o te Kotahitanga e tiaki. Kaore a Taake i te pai ki taua whakaritenga. Kei te whakatete ia i tenei wa, a kua eke hoki ana purepo ki etahi o nga pukepuke i te taha tonga o te Tatanera. Ko Smyrna, ara ko Hamurana o nga Karaipiture nei, te taone i tino raupatutia e nga Taake. Kohurutia ake nga tangata, tahutahuna atu hoki o ratou whare ki te ahi. Neke atu i te rua miriona pauna te wariu o nga whare i wera i te ahi, ara ko te wahanga nui tonu o te taone. I ta raua pakanga ko Kariki, e 50,000 nga Kariki i riro herehere mai i nga Taake. He iwi kohuru taua iwi te Taake. Nui atu te wehi o nga wahine me nga kaumatua o nga iwi Karaitiana e noho mai nei i ona rohe kei kohurutia ratou. E rima mano nga Karaitiana o Constantinople

kua tonu kia mauria ratou ki tetahi atu wahi noho ai he wehi kei eke atu te Taake ki reira patupatu ai i nga Karaitiana. Ko Mahometa ke hoki te atua o te iwi nei. Kua tae nga Manuao a te Ingarihi a te Wiwi a te Marikana ki taua takiwa tirotiro haere ai i a ratou tangata. Kua timata te takatu o Nui Tireni. Ka tae mai te whakaatu a Te Pirimia o Ingarangi mo te raruraru ki nga Taake, ka timata i tena wa te tae atu o nga ingoa o nga tai-tamariki o Nui Tireni katoa mo te haere ki te pukanga. Ina te kaute o nga tangata o tenei Tominiana i tenei te 28 o Hepetema:—Nga Apiha 853; nga Paraiwete 12,156. Nga Neehi 394. Nga Minita 11. Huihui katoa 13,414. Kaore ano he kupu kia puta i te Kawana-tanga mo te taha ki nga Maori.

Nga Tahua Oranga Minita.

Kei te Pihopatanga o Waiapu ka kitea te kaha me te mohio o nga kaumatua ki te whakatakoto i etahi kau-papa e mama ai te kimi a o ratou uri i nga oranga mo o ratou Minita. Ko te kaute tenei o nga Tahua hou tae mai ki te marama o Maehe i te tau nei 1922, i takoto ki te aroaro o te Hinota.

Mohaka £200, Nuhaka £300, Whangara £430, Hikurangi £800, Te Kaha £570, Whakatane £160, Moteo £553, Omahu £639, Waimarama £309, Warihia Ihukino £32, Te Hauke £149, Paki Paki £120, Wairoa £200, Turanga £400, Tokomaru £370, Waiapu £620, Kawakawa £400, Tauranga £420, Waiohiki £515, Ngatihori £1137, Waipawa £343, Hinerapa Rapaea £100, Porangahau £344, Taupo £300, Airini Tonore Tahua £1000.

No te Pariha o Moteo enei Tahua : Moteo £553, Omahu £639, Waiohiki £515. Hui Katoa : 1707.

No te Pariha a Te Waipatu enei : Ngatihori £1137, Waimarama £309, Warihia Ihukino £32, Te Hauke £149, Paki Paki £120. Hui Katoa : 1747.

No te Pariha o Waipawa enei : Waipawa £343, Hinerapa £100, Porangahau £344. Hui Katoa : £787

Nga Rongo Korero o Te Haroto.

KI TE ETITA,

E Ta tena ra koe te whakaaraa mai na i te pa tuwatawata e kiia ra "E moe ana te mata hi tuna, e ara ana te mata hi taua ! "Wai hoki ma tera ko te rourou ma tenei ko te rourou ka ora koe i te korero ki te korero, i te tikanga ki te tikanga, Tena koe te whakawhaiti mai na i nga Toa o tena ope taua o tena ope taua o nga haere maha o te motu ki te motu, o te taha wairua ki te taha wairua, i tohatohaina ra e o tupuna ki nga whanau tekau ma rua i ki ra ratou Wehe wehe koutou ka whati ! Hui hui koutou ka tu ! Na reira e te matapuna o Te Toa Takitini tu mai kia whangaia atu koe ki nga korihia a Te Pipiwharau me a te Kopara i roto i nga ra he pua kakano to Maunga-haruru. Ko nga morehu ra enei e tuku atu nei hei rongo korero, hei taonga mo te pataka mo te waiata e mea ra "E taka te mahara e taka i waho o te hinengaro." Nga kupu torotoru nei e Ta, tukua atu

No te wiki tuarua o Hepetema nei ka hinga a Te Whareraia ki te moenga roa. He nui nga tangata i tae ki te tangi ki tenei wahine, tetahi o nga rangatira o Ngati Hineuru he pouaru na Raihania. Koia tenei tetahi o nga pouaru a Karaitiana Takamoana kaumatua, otira kaore i whai uri i tera. No te pouarutanga ka moe i a Raihania ka whai tamariki ko Te Piriniha raua ko ona tuahine ko Mrs. Pera Hohepa e noho nei ratou me te iwi i roto i te pouri mo to ratou whaea kua wehe atu. I tae mai hoki te ope Kaunihera o Tamatea ara a Te Katene Pukerua (tiamana) P. H. Tomoana, Tuahine Renata, W. H. Nikera, me Timu Kerehi tiamana o te Kaunihera o Te Wairoa. Ko te haere mai he whakatu-tuki i nga tikanga o Te Kaunihera Marae i raro i nga tikanga o te Tari Ora, me etahi tikanga atu e pa ana ki te iwi. I tae mai ano hoki i taua ope nei a Rev. P. Hakiwai mo te taha whaka-te-wairua a na ana i whakahaere te karakia tanu, me te whakawhetai whakawhanautanga me te karakia iriiri tamaiti. Ko nga himene na te koea o Te Haroto i whakahaere Ko nga whaikorero na Taungakore na Ihaia na Te Papa me etahi atu i whakahaere. Ko nga waiata pakeha na Ataria, ko nga haka na Mrs. Te Wano me ona hoa wahine. Ko nga putake i whakararangitia peneitia :—

1. Na Te Katene, Te Komiti Marae me nga rongoa, Te tahua oranga minita o te pariha o Moteo. Te wahi

hei kohinga ma Te Haroto. Te Toa Takitini te nupepa hei reo mo te Kaunihera me ona Komiti katoa.

2. P. H. Tomoana, Te Mana o Te Tari ora, Te Kingi mo te taha Maori Dr. Rangihiroa, tona kawana ko Dr. Mercer, tona pirimia ko Te Katene, tiamana o Tamatea, Tona Hupiritenete ko W. Taungakore me tona kawana-tanga ara komiti, i raro i te haki o Te Tari Ora, Te pai o Te Hohipera, me nga tikanga o te noho i runga i te Ngakau Mataara.

3. W. H. Nikera, Ko nga pairo me nga whakahau-hau a Te Tari Ora.

4. Tuahine Renata, he whakatikatika i nga tikanga i whakaingoa tia ai nga mema hei poōtitanga mo te Tai-Rawhiti ma te hunga i roto i te kawenata a Ratanana ara he mahara nona kei te whakahaweatia te mana o te Mangai.

5. Timu Kerehi tiamana o te Kaunihera o Te Wairoa, ko nga tikanga hapai i te tumanako i te whakapono i te aroha.

No te tautanga o te ra ka hoki atu ta matou manuhiri i konei, mahue mokemoke iho matou ki muri nei hotu rawa te manawa u! mo tenei tu o te manuhiri, ano tona rite he manuhiri tu-a-rangi, he kotuku rerenga tahi. Nga manaaki i horahia atu e te marae, nga putake i waihotia iho e ratou he mea e tika ana kia ngoto i roto i te hinegaro o enei morehu. E kore e mutu te mihi kia koutou. Te tutuki tanga o te aroha na koutou i whakato iho na reira te tumanako kia tae mai ano koutou ki konei a enei, ra tata. Nga taonga whakapaipai o te Ao Hou i waihotia iho nei, ae, maku ra i tenei ra, hei kino maku hei pai maku Te whaiaipo ra o te Rau Tau Hou! Me utu koia te pai ki te kino? Otira i roto i enei ra o te maramatanga na reira ka inoi atu matou ki Te Kaihanga kia tukua mai te kaha kia matou ki te whakatuputupu i enei tikanga hei painga mo matou me a matou tamariki me a matou mokopuna, a kia manaakitia hoki koutou te hunga na koutou nei i whakato iho enei kakano papai ki tenei marae. Kotahi ake te iere a Ngati Hineuru "Hui e! Taiki e!"

Na te Pou Tokomanawa o to koutou Tupuna Whaea.

Te Rongopai.

Nga Mahi Ahuwhenua.

(Continued.)

(3.) Te Whakatipu Mangolds.

E ki ana nga tohunga o te iwi pakeha ko tetahi tenei o nga tino kai hei whangai i nga kau miraka. Ko tona wa whangai ko Akuhata ahu atu ki te timatanga o te raumati, ara, ko te wa tonu tena e whanaunau ai nga kuao a nga kau miraka, e rokohanga ai hoki e he ana te karaihe me etahi atu otaota, No te momo i te korau nei te mangolds, kei nga more te kai. Ko te mahi o te whenua hei tipunga mo tenei kai, kia moata te parau i te whenua, ka tapatapahi, ka rakaraka. Kaua e waiho roa te whenua, me takataka tonu te rakaraka i runga hei whakangawari, hei patu i nga taru. Kaua hoki e wareware ki te whangai i te maara ki te manuia (manure.) Ko te whakaatu a nga tohunga a te Kawanatanga ko te tino manuia kia 5cwt. (e rima rau e ono tekau pauna taimahana) ki te eka kotahi. Me whakarara rite tonu enei manuia, ara, "basic super," "basic slag," "bone meal," kia rite tonu o ia momo o ia momo—ka rui tahi i ena i te wa e rui ai nga purapura. Hei muri ka rui ai he tote (coarse salt) ki runga ki te maara kia 4cwt. i te eka. Ko te kai pirangi rawa tena a te mangolds he tote.

Ko nga rarangi kia rua putu tae atu ki te rua putu e wha inihi te tatahi, kia watea ai he haerenga mo te karawhaea, mo te ho, mo era ata rakau ngaki toto. Kia wha kia rima pauna purapura ki te eka. Ko te uaua o tenei kai ki te mahi kei te wa e tiri ai ka tihuri ki te takirikiri i etahi o nga tipu kia mahorahora ai nga meo e whakatoea, ko te ngaki hoki i nga taru. Me ki me penei ano i te mahi kumara nei ka tika ai. Ko te marama nka hei ruinga mo ona purapura ko Noema. Ko tona marama hauhake ko Hune. Ka hauhake ka whakapatu ki tetahi wahi o te maara, ki te wahi ranei e mama ai te hari atu ka whangai ki nga kau. Kaore e uia nga putu, engari mehemea kei nga whenua nui te hukapapa e pai ana kia tapatutia. Kaua e whangai tatatia ki nga kararehe kei pa he mate, engari kia hipa rawa te marama. Ara mehemea no Hune i hauhaketia ai hei tetahi marama ka whangai a tae noa atu ki Oketopa. Ka ora nga kau e rua-tekau i nga mangolds o te kotahi eka mo nga marama e toru, mehemea i pai te hua e te maara.

(4.) Paukena (Field Pumpkins.)

Ko enei korero mo te momo paukena e whakapuri ana hei kai ma te kararehe. Me pera ano te mahi o te whenua me te mahi mo te mangolds. Ko te wa pai hei whakatokanga hei nga ra whakamutunga o Oketopa ahu atu ki waenganui o Noema, Ko te tatahi o nga rarangi kia ono putu tae atu ki te waru putu, a i runga i te rarangi kia wha putu tae atu ki te ono putu te tatahi o nga puke. Kia toru nga kakano e whakato ki te puke ka kapunga ai he maniuu ki runga, hei nga maniuu e rite ana mo te korau (root-manure) He pai nga wahi ruru i te hau hei maara paukena. Ki te kore me ono he kaanga (maize) ki te taha hau, kia wha putu kia ono putu ranei te whanui o te para e whakato ki te kaanga, a ka ono ai ano he kaanga ki waenganui o te maara kia rua tiini pea te tawhiti mai i te para tuatahi, kia pera ano te whanui o te para. He kai tere te kaanga ki te tipu, ko nga kaanga hei whakaruru hau mo nga paukena.

Ko te ngaki toto o te maara paukena ma te karawhaea hoiho tonu mo nga maara nunui, ma te ringa tangata mo nga maara ririki. Ko nga puke ia ma te ringa tangata e whawha. Ka haere tonu te ngaki toto a toro noa nga kawai o nga paukena, a kore noa e puta te karawhaea i waenga o nga awa. I nga wa maroke he mea pai te whakamakuku i nga puke ki te wai, kia ngoto ai te tipu a nga paukena. He pai hoki te pungarehu hei whakawairakau i nga puke.

Ka kapi te eka whenua i nga kakano e rima e ono ranei pauna taimaha. Ko nga paukena i whakatokia i a Oketopa ka rite hei whangai ki nga kararehe i a Aperira.

E korero ana te tohunga a te Kawanatanga he kai pai tenei hei whangai ki te reme hipi. Ina tetahi o ona korero. Ko Piripi te ingoa o tetahi pakeha i whangai i ona reme e rua-tekau ki te paukena, timata i nga ra whakamutunga o Maehe. Ko te wahi i tu ai nga reme nei he hawhe eka. Ko ta ratau kai he paukena anake, kaore he wai, engari i hoatu ano he hei (hay) e 2cwt. i roto i nga marama e toru me te hawhe. No te 15 o nga ra o Hurae ka nukuhia aua reme ki tetahi patiki karaihe kua momona katoa. I te nukuhanga ai ia ratau ki te patiki karaihe ka konohi tonu mai ki te paukena. Ki te

pai te whenua ka tae ki te 10 tana paukena i te eka, a ka ora i tena eka nga hipi e 80 mo te kotahi marama. Me whangai tonu ki roto ki nga patiki, ma te huuka ma te kaheru ranei e wahi te paukena, ka waiho i kona toha ai. Ka tae ana ki te 20 eka paukena o tetahi paamu ke ora tonu te 1,000 hipi i te makariri, ina ra i Aperira taa noa ki nga ra whakamutunga o Hurae. I muri i tena me te mangolds e whakatutuki ki te wa katikati hipi. Ha pai kia whakamatauria tenei kaupapa e nga tangata mahi hipi, miraka kau ranei o te iwi Maori, hei whakaranea i nga eka whenua. Kia pai hoki nga taiapa kei kainga ketia e te poaka nga paukena.

(Taria te roanga.)

He Kawanga Whare.

Te Komiti mo nga Mea Maori i Poneke.

No te tau 1919 ka oti te kupu i te Komiti i whakaturia e te Paremata hei whakahaere i nga mahi o te Whare Paremata hou, kia whakairotia te ruuma o te Komiti mo nga Mea Maori. Ka tukuna te mahi ki tetahi Komiti iti, ko ona mema ko Te Herihi, Minita mo te Taha Maori i taua wa, ko Apirana Ngata, mema mo te Tai-rawhiti me Makitanara, o te Museum i Poneke. Na Apirana i tono kia tukuna taua mahi kia Te Arawa. No te wa i tae mai ai te Piriniha ki Rotorua ka tae nga rakau ki Rotorua, a na Te Kiwi Amohau, na te Ngaru Ranapia me o raua ropu i whakairo, i mahi nga tukutuku me era atu mea katoa mo taua ruuma. I haere iho a Te Kiwi raua ko Te Ngaru ki Poneke whakaotioti ai.

No tenei marama ka whakaarohia kia tomokia taua ruuma e te Komiti, a ka tono nga Mema Maori kia tukuna ma te Arawa ano e tomo tona whare i whakairo ai. No te 23 o nga ra o Akuhata ka kawaia te whare nei. Ko o te Arawa i tae mai ko Te Kiwi Amohau, ko Mita Tau-popoki, ko Te Naera Houkotuku, ko W. K. Wihapi, ko Timi Maaka, ko Te Hira Rangimatini. I manaakitia ratau e te Minita Maori e te Tiamana o te Paremata katoa Katahi ano hoki ka rangona te karakia Maori, te haka, te ngeri e haruru ana i nga araroa o te Paremata. He

nui nga mema o te Paremata, nga upoko o nga Tari Kawanatanga, nga pakeha rangatira o Poneke i hui mai. Na nga kaumatua o te Arawa i wewete nga tapu o ona whakairo, i karakia te karakia o te waere, te kawa, te toki, te takapou. No muri ka whakatuwheratia e te Minita Maori te taha pakeha, na ka hoatu e Te Kiwi te ki o te ruuma ki te wahine a te Minita, a na taua wahine i takahi te paepae o te ruuma, i tomo hoki, i whakanoa. No muri ka hui te Komiti, a na te Arawa nga take tuatahi i whakahaerea i te aroaro o te Komiti. E tika ana hoki, na ona tohunga hoki i kii ai he whakairo ano kei roto i te Paremata. He tino munga tenei, e whai ai nga ope munuhiri e fae ana mai ki Poneke kia kite, hei ki ma ratou inchemea i mahia nga ruuma nunui tonu o te Paremata ki te whakairo tera ke atu te whakamiharo. Ae: taihoa pea ka taea.

I takoto hoki te hakari a te Komiti mo nga Mea Maori ki roto i te whare kai o te Paremata, ka hui nga mema o nga whare e rua, me te Arawa, nga Tiati o te Kooti Whenua Maori, me etahi atu. Ka tu te Pirimia me te Upoko o te Apitihana ki te whakanui i te Iwi Maori. Ko Wihapi nana i whakautu, muri iho ko Tau Henare, mema o te Tai-tokerau. I whiriwhiria mana e whakautu te taha ki nga mema Maori, ko ia hoki te mangai o te iwi nona te wahi i tuatahi mai ai nga tikanga pakeha katoa ki te motu, te pu, te paipera, te tupeka, te waipiro, a i hangaia ki Waitangi te Tiriti nana i whakakotahi te iwi Maori me te iwi pakeha. I runga i te tono a nga mema pakeha ka whaikupu hoki a Ta Maui Pomare, rana ko Apirana Ngata, he tautoko i nga korero, a Tau Henare.

Ko te whakatuwheratanga tenei i te Komiti mo nga Mea Maori, koia nei ki te tiroiro i nga take Maori katoa o nga motu e rua e tika ai kia kii ko taua Komiti te Paremata mo te Iwi Maori.

Mo nga Tamariki kaha te Rewharewha, me kai i te

WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE, 1/6, 2/9 patara.

Te Peehi

(ELSDON BEST)

Ahakoā he pakeha, me ki ko Te Peehi (Elsdon Best) te morehu o nga Kaumatua Maori e ora nei, notemea kei runga noa atu tona matauranga ki nga tatai korero o nehe, o Aotearoa nei, o te Waipounamu o Whare Kauri ka hoki whakamuri atu ki nga moutere i heke mai ai o tatau tipuna. Kua ngaro nga whare-kura, nga whare-wananga, otira ko nga maramara kupu o ia waka o ia waka, kua kohikohia e nga tangata penei ia Te Peehi. Ko ratau kei te tuhono-hono i nga Kawai motumotu o nga whakapapa, o nga tikanga, o nga karakia e mau moke-moke nei i a tatau. Kua noho mai ko ratau hei tohunga hei pupuri i nga korero onamata. Na kei te whakapukapukatia ena mea, kei te tuhia nei taonga ki roto ki nga whare-wananga o te iwi pakeha. Kaore ranei e ahei ma tatau e awhina, ma tatau tetahi wahi moni hei ta i nga pukapuka a nga tohunga penei i a Te Peehi? Kaore he tohunga o te Maori hei tuku i enei momo korero ki to muri reanga tangata. Me ahu ratau ki roto ki nga whare-wananga o te pakeha kimi ai, mehemea ia ka whaiti ki te pukapuka.

WHANGARA-MAI-TAWHITI.

Ka moe ra a Paikea i te tamahine a Te Whironui, ia Hukurangi, ka noho ki te Rotoro-tahe, i waenganui o Uawa o Whangara, ka hangaia e ia a Tatau-o-Rangiriri hei pa mo ona matua hungoi mo Te Whironui raua ko tana wahine ko Araiara. Ka tikina nga wahie, he puriri ara he kauere, hei wahie mo nga kaumatua ra. Waiho tonu hei whakatauki "Nga motumotu o te ahi a Whironui."

Katahi ka whakatika mai a Paikea, noho rawa mai i Whangara. I te hareuga mai ka tae mai ki Koutu-amoa, ki torouka ka hangai mai te titiro ki Whangara, katahi a Paikea ka whakaatu i nga ingoa o tona kainga i haere mai ia i tawahi. Ko te take hoki tera i haere mai ai, he kimi i Whangara. Ka ki a ia ki tona ope, "Ko Pakarae tera, ko Waingutu tenei, ko Tokakuku tera, ko Rangitoto tenei, ko Te-uhi-a-Irakau tenei, ko Pukehapopo tera, ko Waipaepae tenei, ko Te Ahirara-riki tenei, ko Whakakino tenei, ko Tutapuinihi tera, ko

Tahatu-o-terangi tenei, ko Te Waruhanga-a-hine tera, ko Pukehore ko Te Rerenga tera." Ka ki ano a Paikea "Ko nga ingoa tenei me te ahua ano tenei o taku kainga ko Whangara tonu ano tenei, kotahi rawa te he, ko Wai-omoko he rere whakatuara i Pukehapopo. mehemea kia rere i Te Ahirarariki penei ko Whangara motuhake tenei." Ka mea ano ia "Otira ko Whangara tonu ano tenei." Katahi ano ia ka haere ki Whangara noho ai a mate noa iho ki reira; kawea ana ki roto ki te ana takoto ai, waiho tonu iho hei toma taua ana, huaina ana te ingoa "Ko te Ana-o-Paikea" a tae noa mai ki tenei ra.

He kuatau no Paikea ki te whenua i heke mai ai ia ka kimi nei i Aotearoa nei i te wahi e mau ariari ana te ahua ki taua Whangara-mai-tawhiti. Ko nga uri ia a Paikea kaore i hoki whakamuri ki te kimi i nga tapuae o to ratau tipuna, ara pea kei te korero ra i whakakau mai i te tipua, i te tahito, i te taniwha.

Tena noho nei ka tae mai ki nga tau o te pakanga ka taha ake nei, ka tae mai te ope hoia Maori o Tahiti. Ka noho taua ope i Poneke, e tatari ana ki te waka hei whakawhiti ia ratau ki etahi o nga moutere i raro o te Wiwi. Ka tutaki a Te Peehi (Elsdon Best) ki etahi o taua ope, ka patapatai i nga korero o to ratau na whenua. Ka puta i taua ope nga ingoa wahi kei reira. Kei Tahiti tetahi moutere ko Taha'a a te ingoa ki to taua nei reo ko Tahanga. Kei reira enei ingoa a Tikirau, a Whangara, a Titirangi, a Pukehapopo, a Pikopikoiwhiti, a Rangitoto, a Waione, a Whitianga, a Tangihanga, a Rakaihi-kuroa. Kei etahi atu wahi o Tahiti enei ingoa a Whangaparaoa, a Hikurangi. Ko Pukehapopo he puke kei te taha moana: ko Rangitoto he ingoa moutere kei Tahanga, a he ingoa no tetahi puke. Ko Hikurangi hoki te ingoa o te puke i piki ai nga morehu i te Tai-a-Ruatapu. Kei reira ano pea etahi o nga ingoa e tapatapaina nei ki etahi atu wahi o te Tai-rawhiti. Kei reira nga tapuae o o tatau tipuna.

HINOTA O AKARANA—Kua whakaritea e Te Pihopa o akarana hei te Paraire te 13 o nga ra o Oke-topa ka tu ai te Hinota o te Pihopatanga o Akarana,

Etahi Whakatauki Maori.

I. Mo runga i te kaha ki te Mahi.

1. He tangata momoe, he tangata mangere, e kore e whiwhi ki te taonga. (A sleepy-headed lazy fellow will never possess riches.)
2. Mauri mahi ! Mauri ora. (The industrious liveth.)
3. Tāma tu, tama ora; tama noho, tama mate kai. (The working Chieftain flourishes, the idle Chief gets hungry.)
4. He kai na te tangata, he kai titongitongi kaki; He kai na tonu ringa ake, tino kai, tino makona. (Food from another, is little and stinging to the throat; food of a man's own getting, sweetly eaten and satisfying.)
5. He panehe toki ka tu te tangi taki kai. (A little axe well used brings plenty of food.)
6. Takoto kau ana te whanau a taane. (The children of Taane are lying prostrate. The maara is cleared for planting)
7. Anei te ringa tango otaota ! (Here is the hand that roots out the weeds.)
8. He mate kai e rokohanga, he mate anu e kore e rokohanga. (Hunger can be remedied, not so the chill of death.)
9. He toa taua; ma te taua he toa piki pari ma te pa ri; he toa ngaki kai ma te huhu tena. (The hero dies in fight; the precipice-climber by a fall; but the cultivator of food by worms (old age.)
10. He toa pahekeheke te toa taua; tena ko te toa mahi kai e kore e paheke. (Slippery is the fame of the warrior; but the fame of the "Industrious Cultivator" will not slip.)
11. Kahore he tarainga tahere i te huarahi ! (There is no hewing bird-snare on the way.)
12. Ka mate kainga tahi, ka ora kainga rua. (One home is danger, two quite safe.)
13. I hea koe i te ngahorotanga o te rau o te kotukutuku. Where wert thou in the failing of the leaves of the "Kotukutuku.)

14. I hea koe i te tangihanga o te horirerire? (Where wert thou at the crying of the horirerire? Gerygone flaviventris.)
15. Ko te to-kanga nui a Noho! (The abundant return of Nohos planting.)
16. He wha tawhara ki uta, he kiko tamure ki tai. (In land is the "wha tawhara" (fruit) the schnapper flesh at sea.)
17. Whanatu poho ki roto, haere mai taiki ki waho; nohoia te whare ko te he tonu. (Inward goes the stomach, outward come the ribs; stay inside means disaster.)
18. Te wahie ka whaia mo takurua, te kai ka mahia mo tau (Fire wood is sought for winter, food is laboured after for the year.) Be usefully employed.
19. Te toto o te tangata he kai, te oranga o te tangata he whenua. (The blood of man is from food, the sustenance of man is from the land.)
20. He taane rou kakahi ka moea, he taane moe i roto i te whare kurua te takataka. (The husband dexterous at kakahi-dragging will be slept with, and the husband who sleeps idly in the house will be thumped and knocked about.)

(Taria te roanga.)

He Aroha ki nga Pani—I roto i te Wira a Mrs. Jane Tutton o Papanui, Christchurch, kua waiho e ia ana moni hei oranga mo nga pani i te Owheniti (Orphanage) a te Hahi o Ingarangi, me te Hahi Presbyterian. He hawhe ki tetahi, he hawhe ki tetahi. Ko te moni i waiho ake e ia huihui katoa £11,800.

He Minita Hainamana—Katahi ano ko ka uru he minita Hainamana hei mema mo tetahi o nga Hinota o Nui Tireni. Ko tana minita ko Rev. Y. P. Lee, he minita no te Hahi ki nga Hainamana o Poneke. Ko ia tetahi o nga minita o te Hinota o Poneke.

Te Hiritanga o Te Wairua Tapu.

HE KAUPHAW,

NA REV. W. G. WIREMU, B.A.

Epeha 1.13—"Me koutou hoki tumanako ana ano koutou ki a ia, i to koutou rongonga ai ki te kupu o te pono, ki te rongo pai o to koutou oranga: a, to koutou whakaponotanga ki a ia, na, hiritia ana koutou e te Wairua Tapu i korerotia mai i mua."

Ka kite tatou i tenei rarangi te tino hua o te Rongo Pai, ara te rironga o te Wairua Tapu i te hunga whakaponono. Ko te tino putake tera i tono mai ai te Atua i Tana Tama i a Ihu Karaiti ki tenei ao, kia tuku atu ai ia i a ia ano ki te mate hei utu mo nga hara o te ao, a kia whakapaingia ai te ngakau o te tangata hei nohoanga mo te Wairua Tapu hei oranga mo te wairua me te hinegaro me te tinana o te tangata. E ki ana te rarangi nei, ko te tangata kua riro i a ia te Wairua Tapu kua whiwhi ia ki te wahi tuatahi o nga taonga mo tatou. Ka tae tatou ki te wa o te whakaarahanga o te hunga mate, katahi tatou ka whiwhi ki te tino painga o enei taonga mo tatou, ara ki te tino ora mo te wairua me te hinegaro me te tinana. No te mea e ki ana te Karaiti, "Koia ano te Aroha o te Atua ki te Ao, homai ana e ia tana Tama kotahi; kia kahore ai e ngaro te tangata e whakaponono ana ki a ia, engari kia whiwhi ai ki te oranga tonutanga." (Hoa. 3.16) No reira e ki ana te rarangi nei;—"ta koutou whakaponotanga ki a ai, na, hiritia ana koutou ki te Wairua Tapu i korerotia mai i mua: ko ia nei te wahi tuatahi o nga taonga mo tatou."

Na, kei te mohio tatou ko te kupu e kia nei 'hiritia ana' he kupu pakeha mo te tohu o te rangatira e meatia ana ki runga ki tetahi mea. A ki te ata tirohia nga wahi karaipiture e korerotia ana taua kupu, ka kite tatou he tohu te kupu nei mo etahi mea nunui e toru. (1.) He tohu tenei mo tetahi mahi hoko kua tino oti rawa te utu. (2.) He tohu ano tenei mo tetahi meatanga a te

rangatira kia kaua rawa eputa ke. (3.) He tohu tenei kua waiho te mea i hiritia hei taonga hei kai mahi ranei ma te tangata nana i hiri. No reira me whakaa-roaro tatou mo enei mea etoru :—

HEREMAIA 32, 9-11.—Ka kite tatou i konei te korero mo te hoko a Heremaia i tetahi whenua. E noho ana nga hoia o Papurona ki taua whenua hei whawhai ki nga Hurai i Hiruharama; a i hiahia a Heremaia ki te tuku i tetahi tohu ki a Terekia kingi o Hura etino whakapono ana ia e haere mai ana nga ra e whakaorangia ano to ratou pa i te ringa o te kingi a Papurona. Na reira i mea ia kia hokona taua whenua mana, e noho ana nga hoia o Papurona i taua wa ano. Ne e ki ana te rarangi nei, “katahi ka hokona e ahau te mara a Hanameere tama a toku matua keke, tera i Anatoto, paunatia ana e ahau te moni mana, tekau ma whitu nga hekere hiriwa. Tuhituhi rawa ki te pukapuka e ahau, hiri rawa me te whakatu ano i nga kai titiro.” Ko taua hiringa i te pukapuka nei, te tohu ki nga tangata katoa kua oti rawa i a ia te utu mo nga whenua. Waihoki te tukunga iho o te Wairua Tapu ki runga ki nga tangata whakapono i te ra o te petekoha, i nga ra katoa ano hoki i muri iho, he tohu ra te atua kua tino oti rawa te utu mo nga hara o te ao i te matenga o tana Tama i runga i te ripeka. E ki ana a Paora (2 Kor. 5:21)—“Ko ia nei kihai i matau ki te hara, meinga ana ia hei hara motatou, kia meinga ai tatou ko te tika a te Atua i roto i a ia.” E ki ana ano a Ihaia (53,6) “tatou katoa ano he hipi i marara ke, i kotiti atu ki tona ara, ki tona ara; na Ihowa ia i mea kia tau iho ki a Ia nga he o tatou katoa.” Ae i mate ate Karaiti mo nga hara o tatou katoa; a ko te kupu whaka mutunga i karangatia e ia i a ia e iri ana i te ripeka koia tenei—“Kua Oti” ara kua oti rawa i tona matenga te utu mo nga hara o te ao. Me i kore tona matenga i whai mana hei utu mo nga hara katoa o te ao, kua kore te Karaiti i whakaarahia i te mate Engari. i whakaarahia ia i te mate, i kake atu ia ki te rangi, i noho ia ki te ringa matau o te Matua, a i tukuna iho te Wairua Tapu ki runga ki nga tangata katoa a whakapono ki a ia, hei tohu ma te Atua mo te otinga o te murunga hara.

(Taria te roanga.)

TIRITI O WAITANGI.

He whakaahua tenei no nga tohu a nga Kaumatua kei te Tiriti e mau ana. Koinei hoki etahi o te 500 i haina. Kei te pukapuka wehe te 500 e mau ana. Tukuna mai te 2/- Kua oti inaiane te perehi. Kei muri tata i tenei nama o Te Toa Takitini ka tukuna atu te Tiriti ki nga tangata kua tae mai nei a ratou 2/-.

Chief of Ngapuhi Otake

Manawatu

Te Tohu o Te Rauparaha

Taki

Te Hui

Te Tohu o Te Pora

Te Tohu o Te Pura

Te Tohu o Matia

Te Tohu o Kiharoa

Te Tohu o Te Puke

Te Tohu o Toremia

Te Tohu o Te Ahoko

Te Hui

Te Tohu o Te Hui

Te Tohu o Te Hui

Te Tohu o Te Hui

Te Tohu o Te Hui

Te Tohu o Te Hui

Te Tohu o Te Hui

Te Tohu o Te Hui

Te Tohu o Te Hui

Waitangi, February 6, 1840.

Kawiti, Tirarau, Ponare, Kioro Heke, Hori Kingi, Whare-
rahi, Tamati Pukututu, Hakiro, Wikitene, Pumuka, Marupo,
Te Toa, Rewiti Atuaheere, Wiremu Hau, Kaua, Tona,
Mene, Tamati Waaka Nene, Matu Huka, Kamera (Kai-
toke), Wairau, Ngere, Patuone Eruera Maihi, Paora Noho-
tangi, Rube, Kaitara Wiremu Kingi, Taura, Taurau,

Mo nga Tamariki kaha te Rewharewha, me kai i te

WOODS' GREAT PEPPERMINT CURE, 1/6, 2/9 patara.

Waipatu Whare-Karakia—Ko te mapi (plan) o te Whare-karakia mo Te Waipatu na te Pihopatonu i mahi. Ka nui te pai o te ahua mo taua whare. Ko te whare tuatahi tenei i hanga ki te kohatu i nga rohe Maori o tenei takiwa. Ko te utu kaore ano kia tuturu noa. Engari kei te mahi tonu nga morehu o Te Waipatu me o ratou huanga i etahi huarahi e puta mai ai he moni, Ko te whakaaro tuatahi i tenei tau mo te taonga nei na Te Wahapango e £20, no muri mai na Panapa Tuari e £5. No muri mai na Tuahine Renata e £30. No te timatanga o te marama nei ka tu te Toa Hokohoko a nga tangata o Te Kohupatiki hei awhina mo taua take, ka puta nga moni e £40. I muri mai i tena ko te po ngahau a nga tangata o Whakatu ka puta nga moni £13. No te 28 o Akuhata nei te po ngahau a nga tangata o Omahu, Moteo, Waipatu me Te Kohupatiki ki Nepia. Ko nga toenga moni e £25. No te 9 o Hepetema te ra hokohoko a Te Waipatu ki Hehitingi. Nga moni i toe mai e £41. No muri mai ka tu he mahi ngahau ki te whare-kura i Pakowhai. Te hua o tera mahi e £9. I muri iho he ngahau ki Whakatu. Te hua e £8. No te 26 o Hepetema te po ngahau ki Hehitingi. Te toenga moni e £40. Na te kaha o te ropu ki te kuhu haere ka taka mai tenei moni nui, tata ki te £200 i enei wa uaua o te kitea o te moni. Kanui te whakamihi a ki koutou e mau mai na tena i tana rourou, tena i tana rourou. Te Toa Takitini, kia ora koutou katoa.

He Tokotoko hei Aroha.—Kua tuturu te whakaaro o nga Pihopatanga o Nui Tireni ki te tuku i te tetahi tokotoko hei aroha ki te Atipihopa. Te wahi ma nga Maori hei te pounamu. Ka rongo nga Maori o Te Waipounamu ka tae ratou ki ta ratou papapounamu ka tapaea atu ki te Komiti i Christchurch Ko te pounamu i hiahiatia ai he mea paku noaiho. Kia ora nga Maori o Te Waipounamu mo to ratou kakama. Ko te utu o te tokotoko nei tera e tae ki te rua rau ki te toru rau pauna ranei. Mehemea he whakaaro to etahi o te iwi Maori kia uru ki tenei tikanga tukuna atu te aroha ki to koutou Minita, a mana e tuku mai ki te Hekeretari o te Pihopatanga.